

Y K Y kitap-lık

YIL:24
189

İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ OCAK - ŞUBAT 2017 • 15 TL • ISSN 1300-0586

Öykü Demir Özlü, Cengiz
Öndersever, İlhan Durusel,
Nuray Tekin, Zehra Tırıl,
Aytan Kaya Görgün, Esra Erdoğan

Şiir Hüseyin Ferhad, küçük İskender,
Ömer Erdem, Melih Elhan, Mehmet S.
Fidancı, Levent Karataş, Ömer Şişman,
Senem Gökel, Sinan Ulakçı

Yazı Ülkü Tamer, İshak Reyna,
Serdar Rifat Kırkoğlu, Orhan Kâhyaoğlu,
Bâki Ayhan T., Mustafa Ruhi Şirin,
Alper Beşe, Mukadder Özgeç, İlyaz
Bingöl, Ali Özgür Özkarcı, Neşe Aksakal,
Henri Lemaître, Henri Mitterand,
Seval Şahin, Özcan Temel

Söyleşi Alain Mascarou ile
Bilge Karasu üstüne: Tansu Açık

*Soğuk bir mevsimin eşiğinde
Furuğ Ferruhzad
ve bir aşk mektubu*

Makbule Aras

Yazarlıklarının 50. yılında

Selim İleri söyleşisi: Dilek Çağlayan

*Nedim Gürsel üstüne:
S. Seza Yılandıoğlu, Denis Guillaume*

Lambo kendini neden astı?

Oktay Rifat, Tamer Erdoğan

HAKAN Abdülhak Hâmit'in oyunu (1935)

★ Konar-göçer olarak yaşayan bir aşiretin melikesi, koyunları için bir otlak istemek amacıyla Tanyeri'ndeki Hakan'ın sarayına gelir. Hakan'ın eşi Günay Hatun, sarayın bahçesinde çoban kızı kılığındaki melikeye rastlar. Oraya nasıl ve neden geldiğini sorar. Çoban Kızı, saraya koyunları için otlak talebinde bulunmaya geldiğini açıklar. Aralarında bir müddet konuştuğuktan sonra Günay Hatun, Çoban Kızı'nı kıskanmaya başlar ve Hakan'la görüşmesine engel olur. Bunun üzerine Çoban Kızı, bir anda ortadan kaybolur. Günay Hatun bu durumdan endişelenmeye başlar. Hakan ise bu olaydan bir gün evvel Çoban Kızı'nı rüyasında görüp etkilenmiştir. Bunu duyan Günay Hatun, Hakan'a sitem eder. Daha sonra Çoban Kızı'nın saraya gelip Hakan'ı görmek istediğini ve bir ricasının olduğunu anlatır. Hakan'la Günay Hatun birlikte Çoban Kızı'nı bulmaya karar verirler. Hakan, kırlarda tebdil-i kıyafet dolaşarak Çoban Kızı'nı aramaya başlar. Bir çobana rastlayan Hakan, bu kızın rüyasında gördüğü çoban kızı olduğunu anlar, onun yanına yaklaşır ve konuşmaya başlarlar. Hakan, rüyasında gördüğü çoban kızıdan bahseder ve kızı aradığını söyler. Çoban Kızı ise aslında onun Hakan olduğunu bildiğini söyler. Bunun üzerine Hakan, hakanlığının sonunu sorar. Bir müddet sohbet ettikten sonra Hakan, Çoban Kızı'na âşık olduğunu dile getirir ve kızı koyunları için otlak talebini Kurultay'a iletmesini salık verir. Çoban Kızı, kabilesi ile birlikte Kurultay'a gelir. Burada konar-göçer yaşadıklarını ama Hakan'a sadakatle bağlı olduklarını, koyunlarının güç durumunda olduğunu anlatır. Kurultay'da önceden beri Günay Hatun'a sevdalı olan Gök Alp da bulunmaktadır. Çoban Kızı'nı küçük yaşta kaybettiği kızı Can'a benze-

tir. Çoban Kızı'nın olağanüstü özellikleri olduğunu öğrenince ondan küçük yaşta kaybettiği kızının akıbetini sorar. Öksüz olan Çoban kızı ise, sorduğu kaybolan kızın aslında kendisi olduğunu söyler. Konuşmalar sonunda kabile kızın sarayda kalmasını istemez. Koyunlarının açlıktan ölmemesi için Can'a ihtiyaçları olduklarını söylerler. Hakan ise gereken ihtiyaçları kendisinin karşılayacağı sözünü vererek Çoban Kızı'nın sarayda kalmasını sağlar. Gök Alp ile kızı Can gezmeye çıktıklarında Günay Hatun'la karşılaşır. Onları sohbet ederken bulan Hakan, durumu anlar. Günay Hatun'a Gök Alp ile evlenmesi için boşanmayı teklif eden Hakan da böylece Çoban Kızı ile evlenmeye karar verir. Durumu Kurultay'a anlatıp onay alırlar. Hakan, Günay'ı boşar. Günay Hatun ise Gök Alp'i sevmekle beraber, statüsünü kaybettiği için üzülür. Bunun üzerine Hakan'dan Gök Alp için valilik talebinde bulunur. Gök Alp da kızının Hakan'a kalben bağlı olup olmadığını sorar. Çoban Kızı da Hakan'ı sevmektedir ve bunu babasına ifade eder. Eserin sonunda Gök Alp, Günay Hatun'la; Hakan ise, Çoban Kızı ile evlenir (İlk baskı İstanbul Boğaziçi Kooperatifi Lisesi 1935, Dergâh Yayınları, (Macerayı Aşk - Nesteren - Zeynep - Hakan ile birlikte), 2002).

BEN, SEN, O Peyami Safa'nın Server Bedi takma adıyla yazdığı romanı (1926) ★ Fazıl beş yıldır Cemile ile evlidir, ancak evliliklerinin son yılında ihtirasını kaybetmiş giderek mesleği olan ressamlığı da yapamaz hale gelmiştir. Bir gün gittiği davetlerden birinde Nazire adlı evli bir kadınla tanışır. Nazire ondan portresini yapmasını ister, Fazıl kabul eder ve portreyi yapmaya girişir. Bu sırada aralarında bir ilişki başlar. Nazire'nin kocası Faik Avrupa'da-

dır. İlişkileri devam ederken Nazire bir gece hamile kaldığını söyler. Bunun üzerine evine giden Fazıl, karısı Cemile'nin de zorlamasıyla gerçekleri anlatmak zorunda kalır. Cemile, boşanacağını ve aradan çekileceğini söyler. Nazire de kocasına haber verecektir. Bu sırada Fazıl karısı Cemile'ye yeniden âşık olmaya başladığını hissederek. İki kadın arasında bocalamaya başlamıştır. Nazire'nin kocası Faik, Avrupa'dan döner ama Nazire ona bir şey söyleyemez. Fazıl onu cesaretlendirir, boşandıktan sonra birlikte Avrupa'ya gitmeyi teklif eder. Bunu öğrenen Cemile çok üzülür. Ne yapacaklarını düşünürken kendisine gelen bir nottan Fazıl, Nazire'nin intihar ettiğini öğrenir. ★ Roman, Peyami Safa'nın birçok romanında olduğu gibi melodram unsurlarını taşır, anlatıcı kadınlar hakkında sık sık araya girip konuşur ve Şişli hayatının kötülüklerini anlatır (İlk baskı Orhan Matbaası 1926).

LİMON Memet Baydur'un oyunu (1993) ★ Oyunun ilk perdesi Aziz'in ikinci perdesi ise Berfinaz'ın evinde geçer. Aziz ve Muhsin iki yıldır aynı evi paylaşan iki eski arkadaşdır. Aziz uzun süre reklam filmi çektikten sonra ilk sinema filmini çekmiş ve film üzerine konuşmak için arkadaşlarını evine davet etmiştir. Muhsin ise öğretim üyesidir fakat askerî olaylardan dolayı işinden uzaklaştırılmış ve bir şirkette muhasebecilik yapmaktadır. Aynı gece Muhsin de tren garında tanıştığı emekli avukat Necip'i eve davet eder. Aziz, Muhsin ve Necip evde içki içip sohbet ederken, kapı çalınır ve Aslı içeri girer. Buradan sonra artık oyun içinde oyun başlamaktadır. Karakterler oyun boyunca farklı kişiliklere bürünecekler, alaycı konuşmalarla birlikte alkol tüketimi de aralıksız devam edecektir. Bir evin salonunun içine sıkışmış

oyun kişilerinin birbirlerine olan davranışları, yaklaşımları, kararsızlıkları dönemi yansıtan özelliklerdir. Oyunda her kapı çalındığında, gelen kişiyle birlikte evdekiler de yeni rollere bürünmektedirler. ★ Oyun, 1983-84 sezonunda Müşfik Kenter yönetmenliğinde Devlet Tiyatroları tarafından sahneye konulmuştur (İlk baskı Mitos-Boyut Yayınları 1993, *Limon*, *Doğum ve Kadın İstasyonları* ile; *Tiyatro Oyunları* içinde, İletişim Yayınları 2009).

ÇADOR Murathan Mungan'ın romanı (2004)

★ Yaşadığı ülkeden uzun yıllardır uzakta olan Akhbar sonunda dönmeye karar verir fakat döndüğünde bulduğu ülke bıraktığından çok farklıdır. İslamın Askerleri adlı kolluk kuvvetlerinin bulunduğu, kadınların burkaların içinde çok az sokağa çıktığı, kahvelerde keyif çubuklarıyla yaşamı askıya almış insanların savaşın ardından köhne, yıkık mahallelerle doldurduğu bir ülkeye gelir Akhbar. Savaş sebebiyle birçok kişi başka bir yere göçmüş, onların yerine başkaları gelmiştir. Ailesinin yaşadığı evin kapısını vurduğunda artık orada olmadıklarını öğrenir ve tüm şehirde onları aramaya başlar. Ablası ve eniştesinin oğulları ölmüş, annesi zahire tüccarı bir yaşlı adamla evlenerek ablasıyla birlikte kuzeyde bir şehre taşınmıştır. Tüm bunları öğrenmek onu incitir. Fakat en çok dikkatini çeken bu yıkıntılar arasında kadınların gövdeleriyle birlikte imgelerinin de hapsedildiği burkalı halleridir. Akhbar onlara her baktığında yürüyen çadırlar görür. Romanın bir yerinde karşıdan karşıya geçerken bir kavşakta annesi ve kız kardeşiyle karşılaşır. Annesi ona evi tarif edip sevdiği yemekleri yapacağını söyleyerek ablasıyla birlikte gider. Oysa bu, sadece bir serap-tan ibarettir. Sonrasında arkadaşı Selah sayesinde falcı bir kadının söylediklerine uyarak ku-

zeydeki şehre gelir ve tarif edilen evin kapısını çalar, ancak bu evde ne annesi ne ablası ne de sevgilisi vardır. Akhbar bir burkanın içinden dünyaya bakarak sınıra doğru ilerler. ★ Kitaba adını veren çador, İran'da kadınlar tarafından giyilen bir çarşaf türüdür. ★ Şiirsel bir üslupla kaleme alınmış romanda arayış bir metafor olarak kullanılmış, imgenin yok olmasının sanatı ve hayatı da yok etmesine kadınların sokaklardan silinen bedenleriyle çölleşen bir şehir eşlik etmiştir (İlk baskı Metis Yayınları 2004).

DUBLÖRÜN DİLEMMASI Murat Menteş'in romanı (2005) ★ Roman, Nuh Tufan adlı bir albinonun arkadaşları ile önce bir şantaj şirketi ardından da arkadaşı İbrahim Kurban'ın ica-dıyla deriyle birebir uyumlu bir maske keşfetmesi, verdikleri bir ilanla bir çocuk bezi fabrikası zengininin onlarla bağlantıya geçmesiyle başlar. Ardından Nuh Tufan, bu çocuk bezi zengini Ferruh Ferman'ın yerine geçer ve bir sürü olay başlar. Bir şantaj şirketi, yan komşunun köpeğini kaçırıp fidye isteme, sonrasında Ferruh Ferman'ın yerine geçmeyle devam eden olaylar zincirinde ardı ardına gelen maceraları romandaki farklı kahramanların gözünden öğreniriz. Nuh Tufan'ın gözünden gördüğümüz bir olayı sonrasında İbrahim Kurban'dan veya İbrahim Kurban'ın gözünden gördüğümüzü Habip Hobo'dan, Ferruh Ferman'dan tekrar dinleriz. Roman, Menteş'in diğer eserlerinde olduğu gibi kişi isimleriyle bölümlenmiş, ardından her bölümde ara başlıklar yer almıştır. ★ Eserde Menteş'in diğer kitaplarında da olduğu gibi çok sayıda malumata yer verilmiş, bunlar kurgunun içinde çoğunlukla karakterlerin konuşmalarının arasına serpiştirilmiştir. (İlk baskı İletişim Yayınları 2005, April Yayınları 2016).

VALİZDEKİ MEKTUP Menekşe Toprak'ın hikâye kitabı (2007) ★ 9 hikâye. Kitaba adını veren "Valizdeki Mektup"ta (1) yaşlı bir kadının tek başına yaşadığı evinde ölü bulunmasının ardından eve yeni taşınan ailenin kızının evde bulunduğu valizi sahiplenmesi, ardından yıllar sonra bu valizi bir müzede görmesi, "Güzel Bir Gün"de (2) bacağı kesilmiş ve bir kaza geçirmiş bir kadının komadaki hali ve sayıklamaları, "Eve Dönüş"te (3) bir kadının evine döndükten sonra evinde en son kalan kiracının telefonla onu araması, kendisine bir mektup gelip gelmediğini kontrol etmesini istemesi, kadının posta kutusunda kiracı adına gönderilmiş bir zarf görmesi ve bunu açması, "Karşılaşma"da (4) yıllar önce ilk cinsel deneyimini yaşadığı erkekle Viyana'da bir kafede karşılaşan kadının düşünceleri, "Park"ta (5) bir kadının akşamları gittiği bir parkta karşılaştığı bir adam ve ona dair düşünceler, "Fırsat"ta (6) kahvede karşılaşılan bir kız ve ona dair düşünceler, "Yokuştaki Kız: Bilinmeyene Yolculuk I"de (7), kendisini terk eden karısının izlerini bulmaya çalışan bir adamın bu köydeki izlenimleri ve yaşadıkları, "Seçilmiş: Bilinmeyene Yolculuk 2"de (8) bir önceki hikâyede köyden dolmuş gelmediği için köyde bir gece konaklamak zorunda kalan adamın gece gördüğü ve konuştuğu kadına dair düşünceleri ve bunun bir rüya olup olmadığına emin olamaması, "Ah! Şarap İçerken Bir de Gazete Okusam"da (9) Almanya'dan tatil için memleketine gelmiş Emine Hanım'ın hayatını ve cinselliğini yaşamak üzerine düşünceleri anlatılır. ★ Kitapta, Bilinmeyene Yolculuk başlıklı birbirine bağlantılı iki hikâyeye yer verilmiştir. Eserin bütününe bir kişinin kendiyle karşılaşması, kendi üzerine düşünmesi izleği hâkimdir (İlk baskı YKY 2007, İletişim Yayınları 2016).